

Gävleborgs Fäbodförening

Skogsstyrelsen
551 83 JÖNKÖPING

c/o Hälsinglands museum
Storgatan 31
S- 824 30 HUDIKSVALL

Önskemål kring definitioner av skogsbete och fäbodbete

Gävleborgs fäbodförening, GFF, vill med detta brev uppmärksamma Skogsstyrelsen på vissa oklarheter i de anvisningar för miljöstöd som rör de stödformer som baseras på jordbruksverksamhet i vad som benämns skogsmark. GFF tror att klarhet kan vinnas genom en studie av skogvårdslagstiftningens och anslutande regelverks avsikter. Vid en sådan studie bör principerna för definition av betesmark och skogsmark ställas i centrum.

GFF önskar att SKS gör en sådan studie och även redovisar sina resultat direkt till GFF.

GFF vill som grund för studien framhålla att genom skogsbete och fäbodbete hävdas idag Sveriges mest hotade betesekosystem. Aktuella miljöstöd ska bidra till att uppfylla av riksdagen beslutade miljö kvalitetsmål, främst målet *Ett rikt odlingslandskap*. Att landets mest hotade betesmarker återfinns i miljöer som i målarbetet samlats under målet *Levande skogar* får inte hindra åtgärder. Grunduppfattningen bör vara att äldre förutsättningar för traditionella sambeten i skog måste få gälla fullt ut även i moderna regelverk. Skogsbete har så stor betydelse att alla åtgärder som försvårar en kvantitativ ökning och kvalitativ förbättring måste undvikas. Här behövs en översyn av reglerna och en av utgångspunkterna bör bland annat vara ifall bete sker fritt eller inom hägn.

Fäbodbete har av SJV definierats som: bete vid av länsstyrelsen godkända fäboddar.

Skogsbete har av SJV definierats som: bete inom ett område som huvudsakligen består av skogsbetesmark med ett till övervägande del spontant uppkommet trädbestånd. Trädbeståndet ska ha inslag av gamla träd eller på annat sätt visa på att en lång kontinuitet råder i trädsiktet. Området ska sakna påtagliga indikationer på storskaliga kontinuitetsbrott som t.ex. trakthygge eller på att marken använts som inäga. Områdets markvegetation ska vara betespräglad och innehålla växtarter eller ha en vegetationsstruktur som visar på en långvarig beteshävd.

Betesmark har av SJV definierats som: jordbruksskifte som inte är lämpligt att plöja och som används till bete, samt är bevuxet med gräs, örter eller ris som är dugligt som foder.

Begreppet betesmark omfattar även alvarbete och den del av fäbodbetena som inte är skog. Skogsmark får inte räknas som betesmark. Dock får som betesmark räknas mark som av länsstyrelsen fastställts som skogsbete och som ingår i ett åtagande enligt Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2002:95) om ersättning för miljövänligt jordbruk.

Det är uppenbart att Jordbruksverket strävat efter att inte beröra områden som Skogsstyrelsen svarar för. Detta gynnar emellertid varken fäbodnäringen eller skogens biologiska mångfald och levande kulturarv.

GFF önskar att Skogsstyrelsen tar initiativ till en för jordbruket och skogsbruket gemensam tolkning av begreppet "betesmark" inklusive "fäbodbeta" och "skogsbeta", och att man då särskilt lägger sig vinn om att reda ut vad som menas med, "*och den del av fäbodbetena som inte är skog*".

Detta är en villkoret för ett bra miljömålsarbete i skogen. Här har det traditionellt alltid varit *både bete och trä; såväl "mulbeta" som "yxbörd"*!

Det är ju fråga om en "*fri mulbetesrätt*" som enligt SOU 2003:116 "*Betesrätt vid fäbodbruk mm*" bygger på både urgammal sed och modernare lagregler och som med bakgrund i gammal tradition tolereras därför att ägarna numera får all avkastning av "yxbörden". Att observera är att den fria mulbetesrätten också är kollektiv.

GFF har hittills tolkat behovet av två definitioner på skogsbeta som önskvärt för att fäbodbeta sker i miljöer där kopplingen till en lokal befolkning med traditionellt livssätt är så direkt bundet till Konventionens om biologisk mångfald och dess artiklar 8 och 10 att det därför är motiverat att skilja kraven beträffande fäbodbeta från dem som gäller annat skogsbeta där mer renodlade biologiska motiv ska motivera ersättningen. Fundamentalt är dock att vederlagen för båda kategorierna enbart är betesersättningar.

GFF vill i sammanhanget peka på definitionen av *fäbodbeta* som "*bete vid av länsstyrelsen godkända fäboddar*", vilken inte är bra. En bra definition ska ange de kriterier som är grunden för godkännande. Kriterier ska i så fall ha sin grund i Konventionen om biologisk mångfald. Förnyade och nya fäboddar liksom andra utgångspunkter för betet bör därför accepteras.

GFF vill även uppmärksamma att fritt skogsbeta förekommer också i andra traditionella jordbruksmiljöer där artiklarna 8 och 10 är tillämpliga och där skogsbetet bör ersättas enligt samma principer som för fäbodbeta. Som exempel kan nämnas fjällnära jordbruk, finnbosättningar och andra s.k. skogsjordbruk i hela landet.

Bruket av sommarladugårdar bör särskilt uppmärksammas liksom att detta av oerfarna personer många gånger kan vara svårt att skilja från bruket av bodland eller hemfäboddar. En genomgripande översyn som långsiktigt kan utveckla skogsbeteskulturen är angelägen.

Även definitionen av *skogsbeta* behöver ses över. Krav som att betesskogen ska ha inslag av gamla träd eller på annat sätt visa på att en lång kontinuitet råder i trädsiktet är osakliga. Inte heller är kravet rimligt att skogen ska sakna indikationer på kontinuitetsbrott som t.ex. kalhyggen. Olika skötselformer kan vara led i en kontinuerlig hävd.

Den långa tid som skogen använts för bete speglas sällan av trädens ålder. Betesskogen har kontinuerligt förnygrats genom hyggen, gallring och röjning, vilket gjort att betesytor och tätare partier växlat. Till bondeårets fasta sysslor hörde en gång att, genom det som på en del platser kallades "*mulbetesrensning*", förbättra fodertillgången. Begreppet "*rensning*" har som bekant i skogsvårdsterminologin fått den överförda innebörden att göra en yta kal.

GÄVLEBORGS FÄBODFÖRENING

Carl Höglund

Kelvin Ekeland

Kopia till: Näringsdepartementet, Daniel Pettersson, Miljödepartementet, Peter Westman, Jordbruksdepartementet, Åsa Norrman, Skogsutredningen, Maggi Mikaelsson, Centrum för biologisk mångfald, Håkan Tunón, Jordbruksverket, Jan Gustavsson, Naturvårdsverket, Lars Berg, Riksantikvarieämbetet, Leif Gren, Länsstyrelsen Gävleborg, Sveriges hembygdsförbund, Anna Westman, Värmlands säterbrukarförening, Grensløs seter / Fäbodriket